

REPORT

A New Year Listening Post

Faroe Islands at the dawn of 2019

Report of a Listening Post held on 9 January 2019 in Tórshavn, Faroe Islands

Vit luttaka sum borgarar og brúka tankar, kenslur og ímyndir (fantasiir) at lýsa tað, sum gongur fyri seg í samfelagnum. Við at notera tað, ið verður sagt samanheldið við kenslum, ið koma fram undir seancuni, ber til at savna tilfarið í tema. Hesi tema kunnu leiða okkum til at orða hypotesur, ið siga nakað um tað, sum gongur fyri seg undir vatnskorpunum í samfelagnum, tvs. tær kenslur, sum rørast. Arbeidshátturin er soleiðis innsavnan av data, tulkning av hesum og orðing av hypotesum út frá leistinum, at “A sæst sum B, ið hevur C við sær”.

Tá tú lesur hetta uppskotið til frágreiðing, hav so í huga, at niðurstøður ikki eru persónligar, men umboða ábendingar í samfelagnum.

**Convenors: Jóhanna Andreasen, Magni Mohr, Niels Christian Nolsøe,
Poul Geert Hansen, Tóra Petersen**

PART 1: THE SHARING OF PREOCCUPATIONS AND EXPERIENCES

In this part, the Listening Post participants were invited to identify, contribute, and explore their experiences in their various social roles, be they: in work, unemployed or retired; as members of religious, political, neighbourhood, voluntary or leisure organisations; or as members of families and communities. This part was largely concerned with what might be called, ‘the stuff of people’s everyday lives’: the ‘socio’ or ‘external’ world of participants.

PART 2: IDENTIFICATION OF MAJOR THEMES

In Part 2, the aim collectively was to identify the major themes emerging from Part 1.

PART 3: ANALYSIS AND HYPOTHESIS FORMATION

In Part 3, the participants were working with the information resulting from Parts 1 & 2, with a view to collectively identifying the underlying dynamics both conscious and unconscious that may be predominant at the time; and developing hypotheses as to why they might be occurring at that moment. Here, participants were working more with what might be called their ‘psycho’ or ‘internal’ world: their collective ideas and ways of thinking that both determine how they perceive the external realities and shape their actions towards them.

PART 2: IDENTIFICATION OF MAJOR THEMES

Tema 1: Veruleikin verður talgildur

Internet og talgilding hefur ein stóran leiklut í bæði hvussu vit skapa og uppliva okkara samleika og relatióinir. Internetið hefur skapt øktar mæguleikar hjá føroyingum at kommunikera hóast fjarleika, og sjálvt jólini kunnu haldast online.

Tøknin ger, at alt gongur skjótari. Minningarorð um fólk, sum eru farin, og sum fyrr kom í avísur vikur ella mánaðar eftir deyðsfallið, koma nú á talgildu avísur nakrar fáar dagar eftir deyðsfallið. Vit fáa ikki tíð til sorg, gleði og reflektiún. Internet og skermur verða nýtt í øllum viðurskiftum: innkeyp, sosialisering, samskifti og spæl. Hetta skapar mæguleikar fyri nýggjum relatiónum og relatiónum hóast fysiskan fjarleika, meðan hetta eisini ger, at vit missa face2face samskiftið, og málbrúkið á sosialu miðlunum ofta er óempatiskt og eisini fremur einsemi og isolatiún. Sosialir færleikar eru undir trýsti ella verða mistir og tað er avbjóðandi hjá okkum vaksnu sjálvi at navigera í talgildu verðini, samstundis sum vit ikki kunnu spyrja okkara foreldur um ráð til, hvussu vit ráðgeva og uppala okkara børn í hesum heiminum. Tørvurin á at stimbra face2face dialog og samskifti er stórus.

Tema 2: Ivin trívist millum polarisering og dialektikk.

Vit tosa nógv um at tað eru munir millum menn og kvinnur, millum tað feminina og tað maskulina, millum fiktiún og fakta, trúgv og vitan, millum biologi og mentan, millum fátøk og rík og millum tey og tað í høvuðsstaðnum versus á bygd. Men vit ivast í hvørjir munirnir eru og hvat eyðmerkir teir ymisku polarnar. Bústaðartrotið er stórt í høvuðsstaðnum, meðan hús standa tóm á bygd. "Vælsignaði tendrið eitt ljós í húsunum, so bygdin ikki verður so myrk og óhugnalig av øllum teim tómu húsunum". Tey á bygd uppliva at "Havnin" stýrir, meðan hini eru eygleiðarar, og spurningur verður settur við, um vit hava eitt javnbjóðis samfelag, ella um vit hava fingið nakrar avgerðartakarar og nakrar samfelagsáskoðarar. Okkum mangla gjøgnumskygni í avgerðargongdunum og synergieffekt millum ymisku avgerðartakarar og vit síggja eina fragmentering millum ymisku partarnar. Vit síggja eisini eina týðiliga polarisering millum nærleika og fjarleika. Mitt í øllum ivanum sita vit við stórum spurningum, sum um økta polariseringin fer at hava við sær eitt skifti í hvussu vit sum samfelagsborgarar virða hvønn annan? Hvørji virði fara at fáa størst tyngd og tign í framtíðini? Og hvussu fer hetta at ávirka okkara normar?

Tema 3: Sosialiseringin broytist við rúkandi ferð

Sosialiseringin er broytt, nærleikin í relatiónum er burtur og vit eru meira egocentrisk. Vit tykjast liva í okkara egnu boblu og verja um okkara egnu. Vit velja relatióinir frá, familjumynstur eru broytt og familjan hevur minni týðning. Tá vit fyrr ferðaðust, búðu vit inni hjá familju, um tað var møguligt. Í dag velja vit heldur at leiga eitt stað at yvirnáttu. Vit vita ikki, um hetta er tí at vit ikki ynskja nærleika og samskifti, ella um vit ikki hava orkuna at taka okkum av okkara næstum, tí vit hava nokk við okkum sjálvi. Samfelagið spyr um vit umsita og røkja okkara lív nóg væl? Og vit merkja eitt krav til hvønn einstakan um at passa upp á seg sjálfan. Tað tykist vera ein dialektikkur millum tað individuella og tað kollektiva, tí samstundis sum vit síggja eina økta ignorering av øðrum, síggja vit eisini ein ótta fyri útstoytan frá felagsskapinum og rákið tykist eisini vera móti eina øktari konservatismu. Tilflytarar uppliva, at sjálvt eftir at hava búð í Føroyum í meira enn 20 ár, so er nærmast ómøguligt at halda fast í rættinum til ikki at vilja tosa um og hava áhuga fyri seyði, veðri og fótbólta. Vit tosa lítið um útihýsan ella inkludering av fólki, sjálvt um tað til dømis eru nógvar kvinnur av øðrum etniskum uppruna, við eina heilt aðrari mentan og øðrum máli. Tilvildin tykist ráða, tá tað kemur til hvør fær møguleikan til integratióin og til dømis at læra føroyska málið.

Tema 4: Eru okkara kynsleiklutir og kynslív biologiskt givin, ella skapa vit tey sjálvi?

Stórt trýst tykist verða á báðum kynum. Vit tosa um, hvat eyðkennir kynini biologiskt, hvat eyðkennir kynsleiklutirnar og hvussu kynssamleikin hjá okkum er. Á ein hátt verður føroyska samfelagið lýst sum at javnstøða er í mun til kyn. Hinvegin verður føroyska samfelagið eisini lýst sum mansdominerað. og at kvinnurnar ikki hava fingið eitt bein til jørðina. Tíðindaflutningurin, og serliga bløðini, leggja størri dent á menn, og visuelt fylla menn nógvar meira enn kvinnur. Hinvegin hava vit eisini eitt “reint” kvinnublað. Kvinnurnar hava sjálvar ábyrgdina av um tær ikki koma fram, tær traðka ikki í karakter, tær bjóða seg ikki fram og taka ofta leiklutin sum offur. Í samfelagnum er okkara umrøða og viðger av kyninum og kynsleiklutum millum annað merkt av, at vit hava “Diddurnar í Tinginum” og “Vargarnar” í Tinginum. Men kravið er um, at vit í størri mun vanda okkum um málið, tí núverandi málbrúk ger at fólk av báðum kynum kenna seg eyðmýktan og at kvinnurnar ikki góðtaka eyðmýkjan er #Metoo eitt dømi um.

Kynsleiklutirnir eru broyttir hjá báðum kynum. Kvinnur eru kroystar út í ein “macho-leiklut”, tær seta stór krøv til sín sjálvs og nógvar gentur mistrívast. Men vit ivast í, hvussu føroysku dreingirnir trívast og kanska mistrívast teir meira í tí stilla og fjalda, tí nógvir vísa minni lívsáræði enn fyrr í tíðini. Siðbundni kynsleikluturin hjá dreingjum

er í broyting og dreingir eru eisini farnir at tosa um eksistentiel viðurskifti. Tað tykist sum at nakrir dreingir og ungir menn hava funnið sær ein pall í digitala spælinum Forthnite. Har teir kunnu útliva sínar biologisku driftir sum at kappast og fara á veiðuferð, men samstundis verður tað digitala lívið í samfelagnum knýtt at eini skomm og niðurgering. Ungu menninir og ungu páparnir eru eisini kroystir millum familju og arbeiði. Teir hava størri leiklut í familju og við børnum, samanborið við generatióinina hjá teirra pápum, men arbeiðslívið er ikki við. Tað er ikki líka accepterað, at menn eru heima í barnsburðarfarloyvi, ella við sjúkum børnum. Møguliga er tað tó meira accepterað í kvinnudomineraðum arbeiðsplássum (sum t.d. psykiatri) enn í mannsdomineraðum arbeiðsplássum, sum ein elektrikara fyrirtøka. Arbeiðsgevar handfara ikki rættindini hjá báðum kynum eins. Explicit siga arbeiðsgevar, at kvinnur fáa somu móguleikar, men implicit er tað "besverligt" at seta ungar kvinnur í starv, tí tær kunnu verða við barn, og hetta skapar avbjóðingar fyri arbeiðsplássið. Hóast samfelagið verður lýst sum javnt í mun til kyn, tykist hetta eisini at verða merkt av, at munur er á sosialu bólkunum, og at javnstøða ikki er í øllum sosialum bólkum, sum eitt nú hjá støkum upphaldarum. Globalt hava Norðanlond tó bestu juridisku skipanina í mun til javnstøðu. Barsilsskipanin í Føroyum er á rættari kós, men stórir munir eru á eitt nú skipanunum í Svøríki, Íslandi og Føroyum. Føroyska samfelagið er ótíðarhóskandi í mun til kynsleiklutir og tað fylgir ikki við í menningini hjá borgarunum og í broytingunum í kynsleiklutum. Vit diskutera, um biologiin stýrir leiklutirnar sum kvinnur og menn hava í familjuni, sum við at eiga børn og at uppala tey, ella um hesin munur er skaptur av okkara mentan. Fyri summi kann tað tykjast órealistiskt, at ein kvinna bæði kann hava toppjob og familju, men at menn biologiskt sæð hava størri móguleika fyri hesum, tá teir ikki skulu ganga við barninum ella geva tí bróst. Hetta síggja vit til dømis í globalum høpi, har alsamt fleiri kvinnuligir toppleiðarar hava valt børn frá. Hinvegin eru eisini dømi um vælútbúnar kvinnur við leiðandi störvum innan Universitetsheimin, sum eisini hava nógv børn. Og enn tykist eitt sosial fordøming av kvinnum sum velja karrieru at vera í føroyska samfelagnum

Tema 5: Skjótaleikin skapar enn størri skjótaleika

Ferðin í samfelagnum er alsamt hægri og við arbeiðnum við 5G netinum tykist ynski vera um, at ferðin skal økjast enn meira. Samfelagið krevur, at tað verður handlað skjótt, vit skulu klára meira upp á stytri tíð og nógv uppliva strongd. Privat ger hetta, at vit hava minni orku til familjulív og børn, og í almenna sektorinum ger tað, at tað til dømis er neyðugt við herferðum og átøkum sum "Tíð til tín". Infrakervið broytist skjótt, vit skulu koma skjótari frá A til B og ferðamynsur eru broytt. Vit kunnu ferðast langt og skjótt upp á stutta tíð, og samstundis uppliva vit at vit verða steðgað av trafikproppum, tí infrakervið ikki fær fylgt við øktu ferðini og virkseminum. Lívsleiðin og menningin hjá tí einstaka borgaranum gongur eisini alsamt skjótari og vit síggja,

at aldurin á teim, sum skriva ævisögur lækkar, soleiðis at vit nú hava 22 ára gomul sum geva ævissøgu út í bók.

Tema 6: Vælfærdin í samfelagnum ella hjá tí einstaka?

Vælfærdin er økt og móguleikar og vitan er økt. Í dag kunnu vit nógv meira enn vit kundu fyrr, og tí gera vit tað. Vit hava nærum ein óavmarkaðan móguleika fyri at velja til. Men samstundis er ein rødd sum sigur, at alt ber ikki til. Økta vælfærdin og vælstandur føra til, at sosialmynstur eru undir broyting. Vit uppliva, at vit verða egosentrisk og vit uppliva, at vit verða fremmand bæði fyri okkum sjálvum og fyri øðrum. Økta vælfærdin førir eisini við sær økt fjølbroytni. Vit broyta lívsáskoðan og hetta hevur eisini skapt eina polarisering, sum fer at føra við sær eitt virðisskifti í samfelagnum. Økta vælfærdin førir eisini við sær undran og spurningar: hvussu ber tað til, at samfeligði hevur so nógvar pengar, men samstundis so stórt trot á leigubústaðum? Hvussu ber tað til, at vit hava eitt samfelag, har tað kostar at vera borgari og hví hava vit ikki virði í okkum sjálvum? Bara við at vera borgarar?

Tema 7: Fra globalisering til glocalisering

Mørkini millum arbeiði og privatlív eru ógreiðari. Og í dag verður samleikin í størri mun skilmarkaður (defineraður) av okkara professión. Digitaliseringin ger, at tað er móguligt at fara í song við arbeiðnum – vit elska arbeiðið og vit kunnu elska við arbeiðnum. Globali heimurin er komin inn í lokala heimin og hevur skapt glocalisering. Og vit kunnu óttast hvat hetta fer at gera við okkara samleika og mentan? Vit vilja varðveita tað góða í okkara mentan, samstundis sum vit vilja taka tað góða frá øðrum mentanum. Vit vilja varðveita okkara samleika, samstundis sum vit vilja laga okkum eftir fleirtalinum og laga okkum til bólkin. Hetta skapar ein sterkan ótta fyri at missa okkara egnu mentan, sum kann hava við sær eina økta konservatismu.

PART 3: ANALYSIS AND HYPOTHESIS FORMATION

Hypotesa 1: Talgilding tekur yvir og sambandið millum menniskju kanóniserast - vit gleðast, samstundis sum vit ræðast.

Hóast vit gera okkum dælt av innrásini av digitalu tæknini á alsamt fleiri økjum av okkara lívi, tosa vit eisini við longslí um tíðina, tá vit plagdu at tosa saman í nærveru og samveru. Vit gleðast um, at vit umvegis sosialu miðlarnar kunnu halda sambandið við familjuna, nýggjar og gamlar vinir viðlíka. Vit gleðast um, at vit kunnu fylgja við og luttaka í kjakinum um hvat hendir í heiminum. Allir hugsandi upplýsingar eru beint við hondina og ein ferja kann bíleggjast í eini handavending. Vit halda jóla og aðrar høgtíðir on-line, vit fara í song við okkara snildtelefon og heimin kring okkum uppliva vit gjøgnum ein 5,5" glasskerm. Vit kunnu altíð svara arbeiðsteldupostum og børnini hava umvegis appir og telduspøl stöðugt samband við vinirnar. Hetta skapar eina kenslu av móguleikum uttan avmarking og at vit kunnu rækka út í tað óendaliga í digitalu verðini. Hetta hevur eisini við sær, at empati og samanhangur í okkara samskifti minskar, og skapar eitt kensluloysi og ráleika, sum er óskiljandi fyri tann einstaka og vit øtast. Samstundis verður sambandið við tey nærmastu í tí vanliga veruleikanum - uttan fyri digitala heimin - klombrut og tað digitala sambandið tekur yvir tað natúrliga sambandið millum borgararnar í samfelagnum. Natúrliga sambandið, nærveran og samveran, millum menniskju verður kanóniserað. So samstundis sum vit gleðast og kenna eitt økt frælsi, kenna vit okkum ikki heilt trygg við tæknina. Tá vit merkja eftir, kemur fram ein týðuligur, men óítøkiligur, ótti fyri tæknini og fyri óvissuni um, hvør stýrir menningini av henni og hvørjar avleiðingar hon sum frá líður kemur at hava fyri okkum og okkara børn. Hvat fer at henda við okkara samleika, sum er so tætt tengdur at arbeiði, um Artificial Intelligens, talgilding og automatisering fer at yvirtaka okkara arbeiði? Og hvat fer at henda við millummenniskjaligu relatiónum? Vit bera ótta fyri, at talgildingin hevur yvirhálað okkum menniskju, og at vit hava mist tað serligt menniskjaliga.

Hypotesa 2: Kyn og samleiki, ikki longur givið, men gjørt og skapað?

Hóast tað mett eftir lutfallinum av kvinnum í leiðandi störvum og í politikki ikki kann sigast at vera javnstøða millum kynini bæði, so er stríðið seinastu nógvu ártíggjuni fyri at fáa javnrættindi í øllum týðandi viðurskiftum vunnið, og lógarverkið avspeglar nú hesa sannroynd. Sum ein avleiðing av hesum, eru siðbundnu kvinnu- og mannfólkaleiklutirnir í familjuni og samfelagnum sum heild í broyting, ja móguliga upploysn: kvinnur skulu vera maskulinar og menn fara í barnsburðarfarloyvi. Men higartil hava ongir greiðir kynsleiklutir manifesterað seg og bæði kyn eru kroyst. Kyn kann ikki longur brúkast sum eitt haldgott fótafesti. Tey ungu velja sín egna seksualitet og nøkur vilja skifta kyn, meðan onnur vilja vera bæði kyn. Íborin biologi og natúrinnar fortreyt tykist meira sum eitt parametur at velja út frá, heldur enn eitt fundament fyri - og skapan av - egnum samleika. Menniskja og borgarin er latin eftir í eini flótandi stöðu, har tað er natúrligt at seta spurnartekin við, og ivast í, tí sum av natúrini er givið. Tilveran verður ein verkætlan hjá tí einstaka og sosialisering ber brá av dialektiskum spenningarøkjum. Fyri summi skapar hetta frælsi, men óttin fyri

ikki at vera nakað ella nakar hefur fastatøkur á nógvum. Kenslan av at hava ábyrgd fyri at finna seg sjálfvan uttan natúrligt rótfesti kann kennast øtilig og føir við sær eina polarisering millum kynini. Tó tykist, at krøvini frá føroyska samfelagnum til gentur eru nakað meira greið, samanborið við krøvini til dreingir. Hetta sæst millum annað aftur í øktari strongd og ótta millum serliga gentur og ungar kvinnur, sum nú væntast bæði at gera karrieru OG fáa familju. Hinvegin er tað enn nakað ógreitt hvørji krøv eru til dreingir og ungar menn, og kann tað tykjast sum at teir eru meira merkir av ørkymlan, apati og vónloysi. Í síni heild skapar hetta polariseringar, sum máa burtur kollektivu ábyrgdarkensluna. Tó tykist, at bæði kyn, í eini roynd at finna støðufesti og finna aftur nakað av tí íborna, flýggja í talgildar heimar, har millum annað sosialu miðlarnir verða brúktir til sosialisering, meðan dreingir og ungar menn finna aftur ein mansleiklut í talgildum spølum har veiða og aggressión eru loyvd.

Hypotesa 3: Glokaliseringini* ræðir okkum og skapar eftirgjørdar og ónatúrligar boblur

*Glokaliseringin har tað globala og tað lokala er til staðar í nútíðar sosialum, politiskum og fíggjarligum kervum samstundis.

Heimurin er sameindur og vit ávirka og ávirkast gjøgnum okkara val og støðutakan í tí lokala, sum er samantvinnaður við globala meldurin. Nógvir nýggir móguleikar eru fyri at fáa tað globala inn í tað lokala. Landið er latið upp fyri alheiminum og tað talgilda er komið inn í okkara heim og tað sum vanligt er í tí lokala. Vit marknaðarføra tað lokala sum “Unspoiled, Unexplored og Unbelievable” og Michelin stjarnaða matstovan KOKS borðreiðir við lokala smakkinum, sum heimurin hevur tikið til sín sum nakað serligt, og sum fólk ferðast langvegis frá til at fáa lut í. Men ferðafólkastreymurin órógvar seyðahaldið, náttúruna og friðin. Tað serliga lokala er blivið globalt og tað globala er blivið lokalt. Og vit vita ikki longur greitt, hvat vendir upp og hvat vendir niður, hvat er rætt og hvat er skeivt. Siðvenja og leiklutir hvørva. Fyri nøkur er hetta gott, skapar frælsi og nýhugsan, men fyri onnur er hetta ófrættakent og hóttandi og hevur við sær óvissu og máttloysi. Nøkur meina, at vit fyrst og fremst eiga at hugsa um okkum sjálvi og verja okkum fyri ávirkanini uttanífrá, og egocentri og fremmandagerð vinnur. Undir vatnskorpunum lúrir óttin fyri at missa samanhald og menniskjavirði, og ein tørvur fyri at tilveran er merkt av tryggum mörkum, relatiónum og forútsigiligheit skapast og økist. Hetta skapar eina økta polarisering, sum millum annað vísur seg sum polarisering í samfelagnum millum bygd og bý, lærd og ólærd, trúgv og vísindi, fiðkið og fakta, tí lokala og globala, sum hóttir felagsskapin. Trýst og spenningur er millum nógvar ymiskar samfelgsbólkar, har tað fyrst og fremst tykist at vera heimsmynd og grundleggjandi virði sum skilja partarnar. Og har tað á globalum niveau vísur seg sem nationalisma, sum eitt rák kring allan heimin. sum kann tulkast sum kærleikin til at tryggja og kenda. Hetta tilevnir og skapar eisini einstakar eftirgjørdar og ónatúrligar boblur í bæði samfelag og í tí talgilda heiminum, sum geva eina kenslu av tryggleika, samleika og rótfesti.